

# Hals Arkiv samler på sognefogeder

*I 2019 indledtes et samarbejde mellem Hals Arkiv og lokalavisen Limfjordsnyt som indebar, at Hals Arkiv leverede artikler under temaet **Fra Hals Arkivs arbejdsmark**, mens Limfjordsnyt lagde spaltepads til trykning af artiklerne i avisen. Dette samarbejde har været til stor glæde for arkivet, som herved fik mulighed for at promovere sig i form af mindre artikler, og med de tilbagemeldinger, som arkivet har fået, har artiklerne også været til stor glæde for avisens læsere.*

## *Af Orla Poulsen og Klem Thomsen*

Titlen som sognefoged er kendt siden 1500-tallet og svarede oprindeligt til bondefoged. Denne var en bonde, der varetog den senere sognefogeds opgaver. Betegnelsen blev også brugt om den bonde, der forestod hoveriets praktiske fordeling mellem de hoverigørende bønder. Betegnelsen gik ud af brug ved hoveriets ophør i sidste halvdel af 1700-tallet.

I 1791 blev titlen som sognefoged lovfæstet som betegnelse for den lokale politimyndighed under herredsfogederne og birkedommerne. Sognefogeden var en af amtmanden udpeget person, der var autoriseret til at varetage politimæssige opgaver. En sognefoged blev dermed et mellemlid mellem øvrigheden og et sogns beboere. Med tiden fik sognefogederne ret så omfattende opgaver, bl.a. som lægds mænd og pantefogeder. Fra 1922 blev sognefogederne den borgerlige vielsesmyndighed på landet.

Med udbygningen af et landsdækkende politivæsen fik sognefogederne gradvis begrænset deres opgaver, og i 1973 var det slut, da funktionen blev ophævet. Sognefogedfunktionen blev dog bibeholdt på visse småøer, hvor det ordinære politi havde svært ved at nå hurtigt frem.

Hals Arkiv samler på sognefogeder, forstået på den måde, at når vi i andre arkivalier støder på en sognefoged bliver denne noteret og indsat i en mappe. Arkivet har samlet sognefogeder fra Hals, Ulsted, Vester Hassing og Øster Hassing sogne. Her følger et lille pluk blandt vore mange sognefogeder.

I Hou bliver gårdejer Thomas Løgtholt sognefoged den 8. marts 1850. Tilsyneladende er der en selvstændig sognefoged i både Hou og i Hals, måske fordi Hals i ældre tid havde sit eget birketing, altså var en selvstændig retskreds. Formentlig som belønning for lang tjeneste tildes Thomas Løgtholt i 1900 fortjenstmedaljen i sølv. Som sognefoged i Hou efterfølges Thomas Løgtholt den 16. april 1901 af husejer Thomas Hjelm Sørensen, der den 1. august 1906 efterfølges af gårdejer Thomas Christian Thomsen. Sidstnævnte dør i 1928, og den 3. marts 1928 beskikkes fisker Jørgen Sørensen til hvervet som sognefoged. Den 1. oktober 1956 bliver købmand Ejnar Magnus Johannes Holst sognefoged i Hou.



Foto: Hals Arkiv, B1414.  
Dette billede, som er taget indenfor perioden 1906-1920, viser til venstre sognefoged Thomas Christian Thomsen, som var sognefoged i Hou 1906-1928. Til højre ses sognefoged Hans Pedersen fra Vesterbroen i Ulsted, hvor billedet er taget. Sidstnævnte blev i øvrigt kaldt "Fowl-Hans".



Foto: Hals Arkiv, B2175.  
Dette billede af Niels Anton Nielsen, bærende Ridder af Dannebrogordenen, er fra 1964. Niels Anton Nielsen (1877-1970), kaldet "Dam-Niels", bestred embedet som sognefoged i Hals i perioden 1933-1964.



Foto: Hals Arkiv, B11639. Dette billede, som er taget indenfor perioden 1910-1930, viser Søren Olesen fra Gandrup. Søren Peter Olsen, født 1910 på Nørlund ved Gandrup, død 1989 på Houvej 330 i Øster Hassing, nævnes ved sin 60-års fødselsdag i 1970 at være sognefoged i Øster Hassing. Han var samtidig lillebilsvognmand af erhverv. Huset på Houvej 330 er nu revet ned, hvad det formentlig blev kort forinden år 2000.

*Redaktionelle kommentarer:*

*På Hals Arkivs læsesal befinder sig en stribe mapper med sognefogeder fra Hals, Ulsted, Øster Hassing og Vester Hassing sogne, som arkivets besøgende er velkomne til at kigge i. Hals Arkiv er altid interesseret i supplerende oplysninger til de informationer, som arkivet allerede ligger inde med.*

*Denne artikel er tidligere publiceret i maj 2021 i avisen Limfjordsnyt.*